

Hódi Sándor Zárszó

Végighallgatva az előadásokat és a hozzászólásokat, amelyek igen hasznosak, fontosak és gondolatébresztők voltak, beleértve azokat a kritikai észrevételeket is, amelyek joggal tették szóvá a tervezet hiányosságait, gyerekkorom egyik emléke jutott az eszembe.

Az ötvenes években igen nagy szegénységben éltünk, húst csak ritkán láttunk az asztalon. Ezért mi gyerekek gyakran kimentünk a Hamang-tanyához halászni. Az árokban víz se volt nagyon, hát még hal, de azért hébe-hóba fogtunk valamit: inkább kisebb, mint nagyobb halakat. Igen nagy dilemmát jelentett számunkra az, hogy mekkora hallal lehet hazaállítani, vagyis milyen méretű halakat dobjunk vissza az árokba?

Nagyon nehéz volt a kérdést eldönteni. Ha csillapíthatatlan éhség gyötört bennünket, bizony az apróbb halakat is hazavittük, míg ha kevésbé voltunk éhesek, olyankor csak a nagyját válogattuk.

Ezzel a dilemmával, kedves Hölgyeim és Uraim, azt hiszem Önök is gyakran találkoztak. A „kis hal”, „nagy hal” kérdésének eldöntése végigkíséri egész életünket, és most is ilyen dilemma előtt állunk.

Várady Tibor egy más találó hasonlaltal szolgált helyzetünkre vonatkozóan. Azt mondta, ha résnyire megnyílik előttünk egy ajtó, dugjuk be a résbe azonnal a lábunkat, mielőtt még becsukódna, aztán próbáljuk feszegetni, szélesíteni a nyílást, míg be nem férünk rajta. Bölcs meglátás, hiszen hányszor becsapódott már orunk előtt a résnyire nyílt ajtó.

Balla Lajos-Laci úgy tette fel a kérdést, hogy vajon a nemzeti tanács létrehozása az adott formában előrelépést jelent számunkra, vagy sem. Ha igen, akkor ne tétovázzunk, hiszen a cselekvés nyereséggel zárul. Arról, hogy mekkora nyereségre vágyódunk, lehet vitatkozni, az eredmény azonban nem ennek a licitálásnak a függvénye, hanem a gyors és hatékony fellépésnek.

A társadalmi fejlődéssel kapcsolatban örök vita tárgya, hogy az evolúció vagy revolúció útján menjen-e végbe. „Tetszettek volna forradalmat csinálni” – mondotta Antall József néhai magyar miniszterelnök annak idején, amikor szemére vetették a rendszerváltás szerény eredményeit.

Tekintettel arra, hogy a magyar társadalom jószérével azóta is egy helyben topog, sokan úgy vélik, hogy bizony, elkelt volna egy kis forradalom. Még inkább így van ez Szerbiában, ahol az ún. szerves fejlődés, amit ma demokratikus kibontakozásnak hívunk, a magyarországinál is lassúbb.

Mekkorát lépünk előre a történelemben? Amekkorát lehet. Ez nem elvi kérdés, hanem gyakorlati. Olyan, mint a kis hal - nagy hal kérdése.

Önök mindannyian tudják, hogy én a területi autonómia híve vagyok, pontosabban (jobb híján) a hármas-autonómia megvalósítását tartanám elfogadható megoldásnak a magyar kisebbség számára. Hol van ez a kisebbségvédelmi törvény attól? Messzebb, mint Makó Jeruzsálemtől.

Mégis azt kell mondanom, hogy talán hiba lenne a történelmi pillanatban rejlő lehetőségeket veszni hagyni,

csak azért, mert messze vagyunk álmaink megvalósításától. Hadd illusztráljam a helyzetet egy példával.

Vannak tehetős, jómódú emberek, akik akkor költöznek be az újonnan épült házukba, ha az a pincétől a padlásig tipp-topp elkészült. Megtehetik.

Mások, és a vajdasági magyarokra inkább ez jellemző, ha netán házépítésbe fognak, előbb kimeszelnek, lakhatóvá tesznek egy szobát, amibe beköltöznek, aztán építik a házat tovább, sokszor egész életükön át.

Álmodjunk magunknak palotát, de tegyünk végre lakhatóvá legalább egy szobát. Ne várjunk! Ne vesztegensük az időt cselekvéspótló disputákra! Élünk az adott lehetőségekkel, amelyekkel eddig nem tudtunk élni! És ha új helyzet, új cselekvési lehetőség adódik, nyomuljunk tovább.

Igazuk van azoknak, akik a kisebbségvédelmi törvénnyel és a nemzeti tanáccsal kapcsolatosan hiányérzetüknek adnak hangot. Dehát nem ugyanez a hiányérzet munkál bennünk, amikor a szövegszerkesztőn a sokadik változatot írjuk, amikor valamit tízszer, százszor újrafogalmazunk? Létre lehet-e hozni e nélkül a belső elégedetlenség nélkül bármilyen alkotást: regényt, zeneművet, festményt, épületet, szobrot? Nyilván nem lehet, hiszen sosem a végső változattal kezdjük a munkát, hanem az elsővel, az anyag kezdeti formálásával. Így van ez a nemzeti tanáccsal is.

Hoztunk-e mi már létre közösen valamit? Sajnos, még nem. Fogjunk végre hozzá. Mindig vannak és lesznek olyan személyek, akik a dolgok könnyebbik végét vállalva, csak a kibic szerepére vállalkoznak. Mint ahogyan voltak, vannak és lesznek olyan személyek is, akik

viszont szüntelenül a teremtés lázában égnek, akkor sem nyugszanak, ha nehéz akadályokba ütköznek. És akkor sem, ha vállalkozásuk balul üt ki. A többség ott van e két véglet között, s addig nem történik semmi érdemleges társadalmi téren, amíg a szemlélődő tömeget nem sikerül mozgásba hozni. Ezen fog majd állni vagy bukni a nemzeti tanács is.

Visszatérve gyerekkori emlékeimhez, amikor hazafelé igyekeztünk az apró halakkal, valaki megállított bennünket és rosszmájúan megjegyezte:

– Ezek túl szálkásak, nem lehet megenni őket.

Édesanyám azzal vigasztalt bennünket:

– Nem baj kisfiam, majd jó ropogósra sütjük.

Nos, Hölgyeim és Uraim, ahogyan azt sokan észrevételezték, kifogásolták ma itt, bizony egy kicsit szálkás ez a mi készülő nemzeti tanácsunk. De sebjaj, süssük jó ropogósra! Aztán előttünk az élet, fogjunk ennél jóval nagyobb halakat.

Ennek reményében a tanácskozást bezárom.